

No pasarán

No pasarán, album souvenir, Jean-François Imbert, 2003

Àlbum de fotografies i de records de refugiats passats i presents: Saint Cyprien, Argelès, Barcarès, Sangatte

La memòria històrica

En els darrers temps estem veient com hi ha gent que treballa per la memòria d'aquelles persones silenciades per la història; d'aquells que sempre pateixen les conseqüències més terribles. Podem pensar en els documentals de Televisió de Catalunya sobre les dones a les presons franquistes i els catalans als camps nazis, o la campanya per a l'exhumació de les restes de republicans assassinats per les tropes franquistes. Tot plegat, una feina per a la dignificació humana i ideològica d'uns éssers humans durant dècades silenciats i, per tant, volguentament ignorats.

Henri-François Imbert (1967) titula significativament el seu documental *No pasarán*, per presentar-nos la història dels exiliats republicans espanyols que van travessar els Pirineus fugint de les tropes franquistes i van ser amuntegats en camps de concentració del sud-est francès.

Allí els guàrdies sene-galesos i els gendarmes a les platges d'Argelès, Barcarès o Saint Cyprien, i als recintes de Gurs i Les Milles els van tractar com a animals.

El director explica que un dia, quan era nen, va trobar, a casa dels seus avis, unes postals editades pels republicans espanyols exiliats a França, on es reproduïen imatges del poble de la seva família. Les sis postals explicaven els esdeveniments que havien tingut lloc en aquell poble, proper a la frontera espanyola: quan els republicans van arribar-hi en els moments finals de la guerra, els primers mesos de 1939. Vint anys més tard d'aquella troballa, Imbert es va proposar trobar les vint-i-tres cartes perdudes que suposadament completaven la sèrie. Aquesta feina de recerca el va posar en contacte amb alguns dels supervivents.

Els camps perduts de vista

Imbert és autor d'una particular filmografia, formada per documentals de culte per als interessats en aquest gènere. Actualment ensenya realització documental a la Universitat París VIII. Abans de *No pasarán* havia filmat *Sur la plage de Belfast*, on reconstruïa la història d'una família irlandesa a partir d'una pel·lícula súper 8 que havia comprat de segona mà; i *Doulage, une saison des pluies*. Ambdues són veritables antecedents de la seva visió de l'exili, especialment la segona: una visió de les relacions Nord Sud, entre Europa i Àfrica, construïda a partir d'una història personal.

A l'hora que un treball històric, *No pasarán*, proposa una reflexió molt personal i actual del problema dels exiliats. L'emoció és palpable al llarg de tot el film. Hom pot recordar haver escoltat avis o familiars explicant com passaven gana i fred i dormien a la sorra de Saint Cyprien o

Argelès. I la por, sobretot, la por. Sense embuts, evoca l'èxode republicà, l'actitud de les autoritats france-ses, la indiferència d'una part de la població d'acollida, i la terrible sensació de derrota de mares, nens, homes joves i vells; observats inquisitivament per la gendarmeria.

Els homes van ser confinats en camps, i els nens i les dones en granges, cases i altres institucions. Per a molts d'ells, l'exili només feia que començar. Una part retornaria a Espanya amb el temps. Molts, però, restarien a França; altres emprendrien el camí cap a Amèrica; i altres –les fonts parlen de 6500 espanyols- serien traslladats a Mauthausen després de l'ocupació alemanya de França.

Aquest és un dels aspectes més punyents del film, que recorda a França –sempre muda i recelosa quan es parla de la Segona Guerra Mundial- que ja abans dels camps d'extermini alemanys també va construir els seus propis camps de concentració.

No pasarán

El film d'Imbert és un treball entre el documental i la ficció, entre la entrevista i el diari íntim, fruit d'una recerca rigorosa, construït a partir d'algunes imatges (*Album souvenir*). Però va més enllà de la reconstrucció històrica i adopta una actitud política. El crit de «*No pasarán*» era el que cridaven els republicans contra l'avanç fran-quista.

D'alguna manera, també és l'actitud que França va adoptar davant els refugiats espanyols i la que actualment mantenen els governs europeus contra la immigració extracomunitària.

En aquest sentit, la presentació de *No pasarán* a França va coincidir amb la presentació d'*In this world* de Michael Winterbottom, sobre els immigrants xinesos morts en el contenidor d'un camió quan intentaven arribar al Regne Unit. Imbert recull la sensibilitat de Winterbottom i, en els darrers moments del documental, acudeix al centre de refugiats de la Creu Roja a Sangatte, on homes i dones, que esperen poder entrar al Regne Unit, parlen de les seves esperances.

En conjunt, planteja una interessant reflexió sobre l'ús intencionat que es pot fer de la memòria, i denuncia l'organització metòdica de l'oblit: hi ha camps de concentració oblidats a França, en platges que avui són plenes d'estiuejants. Però la realitat actual és tant important com la de 1939, i el director ens recorda –portant-nos a Sangatte, la sinistra actualitat dels camps i de l'exili.

No pasarán, album souvenir va ser presentada a la Quinzena de Realitzadors de Cannes el 2003

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Henri-François Imbert
Guió: Henri-François Imbert
Producció: Henri-François Imbert
Música: Silvain Vanot
Muntatge: Henri-François Imbert
Nacionalitat: França
Any: 2003
Durada: 70 minuts

Equip Artístic

Henri-François Imbert: narrador
Casimir Carbo
Lucien Torjeman
Jo Vilamosa

Filmografia

2003
No pasarán, album souvenir

1999
Doulage, une saison des pluies

1996
Sur la plage de Belfast